

'รองเง็ง' ซิมโฟนีอออร์เคสตรา

“ป ระเทศไทยคัดลอกความสำเร็จของต่างประเทศมาเต็มไปหมด แต่ไม่เคยสนใจที่จะทำให้ ดอกดิน ดอกหญ้า กลายเป็นดอกฟ้า”
(รศ.ดร.สุกรี เจริญสุข)

นี่เองเป็นที่มาของโครงการเปิด “พื้นที่ทางวัฒนธรรมดนตรีเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์จินตนาการใหม่โดยอาศัยร่องรอย วิถีชีวิตของชุมชนผ่านศิลปะในท้องถิ่น ผู้สืบทอดวัฒนธรรมดนตรีในชุมชน”

โดยได้รับทุนจากสำนักงานวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่มี ศ.ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ เป็นเสนาบดี

ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2563 เป็นต้นไป เพลงพื้นบ้านในแผ่นดินไทย 7 พื้นที่ คือพื้นที่ล้านนา ภูไท ลาว เขมร สุพรรณภูมิ ศรีวิชัย และปัตตานี ถูกนำมาบันทึกเรียบเรียงเสียงประสานใหม่โดยใช้วงดนตรีซิมโฟนีอออร์เคสตรา (Thai Symphony Orchestra) แล้วเปิดแสดงในพื้นที่สาธารณะ ทั้งภาคเหนือ อีสาน กลาง ใต้ ให้ประชาชนในท้องถิ่นและผู้สนใจได้เสพสุนทรีย์กับดนตรีและเพลงพื้นบ้านของไทยในรูปแบบใหม่ทั้งดงามอลังการ

ใครเลยจะคาดคิดได้ว่า ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้านที่เรียกว่า “รองเง็ง” ของคนพื้นบ้านชาวเล ซึ่งเป็นประจักษ์ “ดอกดิน ดอกหญ้า” จะกลายเป็น “ดอกฟ้า” ขึ้นมาได้ ก่อนหน้านี้ “คีตสำเนียงแห่งศรีอยุธยาสมัย” โดยซิมโฟนีวงเดียวกัน ได้เปิดการแสดงไปแล้ว นับเป็นพื้นที่แรก ที่ลานหน้าเจดีย์ทรงพระปรางค์ ที่วัดพระราม ๖.พระนครศรีอยุธยา เมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2564

เย็นวันนั้นมีการแสดง เพลงจีนแจ๊ซโยโย เพลงแขกประเทศ เพลงโยสลัม เพลงตับชุดแขกเปอร์เซีย รวม 14 เพลง เป็นการสื่อสารว่า ยุคกรุงศรีอยุธยานั้นมีต่างชาติเข้ามาค้ามาขายถึง 43 ชาติ จนเกิดผลเป็นเพลง 12 ภาษา นี่คือภาพสะท้อนประวัติศาสตร์ผ่านบทเพลงของพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลาง

เมื่อค่ำวันที่ 24 มีนาคม 2564

มูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ร่วมมือกับ อนุกรมฯ

กิจการด้านศิลปะและวัฒนธรรมของวุฒิสภา ซึ่งมี อ.เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นประธาน ร่วมกับมูลนิธิกระบี่แย่งยืน และคุณอมฤต ศิริพรวุฒากุล เจ้าของร้านอาหารเรือนไม้ ได้จัด “รองเง็ง” ซิมโฟนีอออร์เคสตรา เป็นพื้นที่แห่งที่ 2 ชั้นที่ร้านอาหาร เรือนไม้ ใจกลางเมืองกระบี่ เมืองแห่งลูกปัดอันดามันที่ อ.คลองท่อม เมืองแห่งภาพเขียนสีโบราณผนังถ้ำ อ.อ่าวลึก และเมืองแห่งขุนเขาขนานบน้ำอันสวยงาม

ผู้จัดเลือกเอาวัฒนธรรมดนตรี “รองเง็ง” เป็นพระเอกของการแสดง เพราะรองเง็งเป็นวิถีชีวิตชาวเลที่นิยมเล่นกันตามหมู่เกาะในทะเลอันดามัน ทั้งหมู่เกาะมะละกา สุมาตรา ปีนัง ลังกาวี หลีเป๊ะ ลันตา พื้นที่กระบี่ พังงา ภูเก็ต สตูล ตรัง และปัตตานี

อันที่จริงรองเง็งเป็นวัฒนธรรมดนตรีผสมผสานนานาชาติ ใช้ทำนองเพลงจากโปรตุเกส สเปน ฮอลันดา ฝรั่งเศส อังกฤษ มีเครื่องดนตรีนำเป็นไวโอลิน แมนโดลิน แอคคอร์เดียน ใช้เครื่องให้จังหวะจากเปอร์เซียผสมอินเดีย คำร้องเป็นภาษามลายูและไทย ใช้ซอหุ่ยเป็นเครื่องดนตรีท้องถิ่น เนื้อหาของเพลงจะสื่อสารถึงธรรมชาติ ดอกไม้ ป่าเขา ชีวิตในทะเล และความรัก

การสืบเสาะ

เริ่มจาก ยูโซฟ หมัดหลงจี (Roberto) ศิลปินเดี่ยวกีตาร์ ที่นั่งเล่นดนตรีอยู่ร้านอาหารเรือนไม้เป็นประจำ ได้ส่งเพลงรองเง็งมาให้อาจารย์สุกรี เจริญสุข ได้เห็นได้ฟังตั้งแต่เมื่อ 10 ต.ค.63

ต่อมา 24 ต.ค.63 คณะวิจัยชุด อ.สุกรี ได้ตามหาจนพบ บังห้าม่า จิตเรือ นักไวโอลิน อายุ 81 ปี ที่อยู่ในบันทึกเพลง ลานูใหม่ ที่วิจัยจึงลงไปพบเพื่อบันทึกเสียงวงรองเง็ง เมื่อ 24-25 ต.ค.63 ที่กระบี่ ไปพบวงรองเง็ง 3 วงด้วยกัน คือ บังห้าม่า จิตเรือ วง สวนกวี โดยมี ครูสมพร คงขิม และวง เพื่อนสามัคคี จากเกาะลันตา ได้ฟังเพลงและการรำประกอบ ณ บ้านถนนคงคา ต.ปากน้ำ อ.เมือง จ.กระบี่ แล้วบันทึกไว้ได้ 27 เพลง เช่น เพลง ปาหรี ลานู บุหงปาเต๊ะ สร้อยระกำ ลานูดัง (สองเรา) แลฮัง กังก (ระบำผักบุง) ฯลฯ และยังได้พบเรียนรู้อีกกับ อ.ยรรยง แก้วใหญ่ กวีพื้นบ้าน รวมทั้ง อ.วินัย อุกฤษณ์ กวีกระบี่ผู้แต่งเพลงกลลือเลื่องด้วย

จาก 27 เพลง ที่ทีมงานวิจัยเลือกเอา 12 เพลง มาเรียบเรียงเสียงประสานใหม่เพื่อเปิดการแสดง

เมื่อค่ำวันที่ 24 มีนาคม 2564 ณ ร้านอาหารเรือนไม้ อันร่มรื่นด้วยแมกไม้โดยรอบ เก้าอี้ของผู้ชมที่วางอยู่ข้างหน้าเวที และกระจายอยู่ตามซุ้มไม้รายรอบ ที่วางเว้นระยะห่างตามมาตรการป้องกันโควิด-19 ผู้คนราว 200 คน นั่งกันเต็มพื้นที่สมาชิกวุฒิสภา 15 คน นำโดย พลเอกสิงห์ศึก สิงห์ไพร รองประธานวุฒิสภา ไปร่วมชมด้วย เวทีโครงไม้ไฟรูปโดมที่สร้างเสร็จใน 2 วัน พอเหมาะพอดีกับจำนวนนักดนตรี 40 คน ที่จัดวางไว้อย่างลงตัว

หลังจากกล่าวเปิดงานโดย ดร.เอนก เหล่าธรรมทัศน์ รมว. อว. แล้ว มีการอ่านบทกวีของ อ.ยรรยง แก้วใหญ่ แล้ววงรองเง็ง สวนกวี เล่นเพลง ลานูดัง มะอีนัง บุหงปาเต๊ะ บุหงตันหยง โดยเล่นตามแบบพื้นบ้านดั้งเดิม

ต่อจากนั้นเป็นหน้าที่ของวงซิมโฟนีอออร์เคสตรา ซึ่งมี ดร.ธีรชัย

จิระสิริกุล เป็นผู้ควบคุมวง ในเวลาเดียวกันศิลปินใหญ่ **สุชาติ วงษ์ทอง** ระบายสีภาพประกอบบทเพลงโดยไม่ต้องสเกตซ์ด้วยดินสอ

เมื่อวงเล่นเพลง **ลาหยุด** (สองเรา) ซึ่งมีเสียงขึ้นลงสูงต่ำ และมีจังหวะช้าเร็วที่ประชิดกัน ทำให้ได้อารมณ์ชายหญิงเข้าคู่ เต็มร่าเคลื่อนคล้อยกันไปตามทำนองแบบฝรั่ง

เมื่อเพลง **บุหงาปาเต๊ะ** (นกสีขา) ดังขึ้นจะรู้สึกได้ถึงนกยูงกำลังรำแพนหางอย่างสวยงาม

เพลง **จำเปียน-ติหมังบุหง** ให้ความรู้สึกร่าเริงกำลังถลาไปบนลูกคลื่นราวกับนกบินตามชื่อของเพลง

ตามมาด้วยเพลง **นกสีเหลือง** ซึ่งวินัย อุกฤษณ์ กวีแห่งกระเป๋เป็นผู้แต่งในช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีนักศึกษาประชาชนถูกยิง ถูกกระเบิด เสียชีวิตไป 71 คน บาดเจ็บอีกหลายร้อยคน

นักร้องหญิงเสียงเสนาะ **กมลพร หุ่นเจริญ** เริ่มต้นขับเพลงขึ้นอย่างเคร่งครัด แสดงความหวังหาผู้ฟังจากไป “**กางปีกหลีกบินจากเมือง เจ้านกสีเหลืองจากไป เจ้าบินไปสู่เสรีบัดนี้ เจ้าชีวาวาย อ้ออ้อ.....**” ทำให้นึกถึงลีลาของ **หงาคาราวาน** ผู้ร้องต้นฉบับเพลงนี้ไว้อย่างจับจิตจับใจ

ผู้เขียนถือโอกาสถาม วินัย อุกฤษณ์ ว่า

“ตอนที่แต่งเพลงนี้อยู่ในอารมณ์แบบไหน”

“ผมนั่งเรือเล่นอยู่ที่แม่น้ำกระบี่หน้าเมืองกับเพื่อนอีกคนในยามค่ำคืน มีกีตาร์โปร่งตัวหนึ่ง พอนึกถึงเหตุการณ์ 14 ตุลา ก็ได้เพลงนี้ทั้งเนื้อร้องและทำนอง ในเวลานั้นผมถามหงาว่าเอาเพลงนี้ไปเล่นไหม หงาทึ่งตั้งวงดนตรีตอนนั้น ยังมีแค่ 2-3 เพลง ก็เลยเอาเพลงนี้ไปทำ” วินัยตอบพร้อมรอยยิ้ม

และแล้วเพลงนกสีเหลือง กลายเป็นเพลงสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ด้วยประการฉะนี้

เพลงสุดท้ายที่แสดง ชื่อเพลง **บุญ** ขับร้องโดย **พลธรา ยุทธ ทิพยยุทธ** บุญคือโซ่ดักปลา วินัย อุกฤษณ์ อาศัยทำนองเพลงรักในลีลารองเง็งมาดัดแปลง จากเพลงเดิมชื่อเพลง **การ์กิบุหงา** เขียนคำร้องใหม่เป็นภาษาไทย ในวันนี้กลายเป็นเพลงรองเง็งร่วมสมัยของวงดนตรีวัยรุ่นในคืนอันดามันไปแล้ว

ฝีมือการเรียบเรียงเสียงประสาน ภายใต้ชื่อ **อ.สุกรี**

เจริญสุข นั้น เป็นที่ยอมรับกันอยู่แล้วในระดับประเทศ “**รองเง็ง**” **ซิมโฟนีออร์เคสตรา** คำวันนั้น จึงเป็นความทรงจำประทับใจของทุกคนที่ร่วมงาน

เราอาจกล่าวได้ว่า ประชาชนนั่นเองเป็นผู้สถาปนาเพลงพื้นบ้านอันเป็นศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดและงอกงามขึ้นมาในแต่ละพื้นที่ เหมือนเป็นดอกหญ้าอยู่เต็มแผ่นดิน แต่ก็ขาดการรดน้ำพรวนดินจนดอกหญ้าเหี่ยวเฉาและแห้งตายไปจำนวนมาก

ณ บัดนี้ ดอกหญ้ากำลังได้รับการดูแล บำรุงเลี้ยง รดน้ำ พรวนดิน ให้กลายเป็นดอกฟ้า ประดับสวนศิลปวัฒนธรรมของไทยอย่างน่าติดตามกันต่อไป.

ประสาธ มฤคพิทักษ์